

TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ

APARE SĂPTĂMÂNAL SUPT ÎNGRIJIREA UNUI COMITET

CUPRINSUL :

Em. Panaitescu	Un an de războiu
General Crăiniceanu	Morți, robi și pribegi
N. I. Russu	In amintirea lui George Popovici
Cititorul	„Habsburgii, Ungurii și Românii“
Vasile Măngra	Căntece populare din război
Aurel Esca	Trei documente Cluj
„Tribuna“	Moartea unui refugiat
	Presa românească de peste munți și noi

CRONICI :

Prima carte românească tipărită în Bazargic.—Acțiunea României.—Latinitatea strigă din tranșee.—Glasul vitejici.—Copii Murășului.—Basmе din Transilvania.—Analiza unei cărți de școală.—O rectificare.—Universul și Ardealul.—In memoria unui ofițer român.—Dela Houtson Stewart Chamberlain.—Cel mai mare succes al diplomației României.

REDACTIA :
„LIBRĂRIA STĂNCULESCU“
Bulevardul Elisabeta No. 5
BUCUREȘTI

ADMINISTRAȚIA :
SOC. AN. „RAMURI“
Strada Liceului No. 5
CRAIOVA

PREȚUL 20 BANI

11881

A apărut:

Anul al X-lea, No. 25

BUCUREȘTI

19 Iulie 1915

DRUM DREPT

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMĂNALĂ

DIRECTOR: N. IORGA

REDACTORI: C. Ș. FĂGETEL și D. TOMESCU

SUMARUL:

N. Iorga. — Apărarea monumentelor istorice

Teodor A. Naum — Tyrteu (fragmente)

D. V. — Sonet

I. Horia. — Domnul din față (roman)

Znagoveanu — O amintire (poesie)

Ap. D. Culea. — Dacă Goethe ar trăi

Const. Asimiini. — Răsunetul Carpaților (poesie).

CRONICA.

REDACTIA și
ADMINISTRAȚIA:

CRAIOVA

— Strada Liceului No. 5 —

ABONAMENT ANUAL:

În țară Lei 10

În străinătate . . „ 12

Numărul 20 bani

„TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMĂNALĂ

UN AN DE RĂZBOIU

Mari puteri universale, ceace nu înseamnă numai mari întinderi de spațiu, sunt: Anglia, Rusia, Franța și Germania. Și aceste puteri intrate în războiu, înseamnă că întreaga noastră planetă sângerează. Intervenția celorlalte în războiul actual este numai în funcțiunea acestor puteri mondiale și are uneori numai un caracter local, cum e d. p. intervenția Japoniei. Războiul mondial, deși cu teatre de luptă pe aproape toate continentele, este un războiu al popoarelor Europei în lupta lor pentru stăpânirea celorlalte continente, din punctul de vedere al Angliei, se poate spune chiar că este un războiu de stăpânire universală.

Și toate aceste mari puteri pleacă de la conștiința menirii lor de a civiliza lumea și această menire e sprijinită de *voința* tuturilor acestor popoare de a fi în lume conducătoare. Când încetează această voință, atunci încetează și puterea și existența de stat mare a unui popor, cum este starea actuală a Spaniei.

Și de aceia este incompletă, în parte chiar falsă, interpretarea vulgară a războiului actual ca un simplu războiu de stăpânire economică între Anglia și Germania.

Când în secolul XIX-lea Germania a ajuns putere unitară, națională și s'a născut în lume și o nouă putere mondială, maritimă, industrială și comercială. Și de atunci sporul de populație a adus un spor ne mai văzut de muncă, care a produs mărfuri și bogății de răspândit în lumea întreagă. De atunci se urmează fără întrerupere un război comercial, industrial, științific în întreg universul. Și fără tunuri, puști și vărsare de sânge s'a răspândit pe tot pământul marfa germană, banul german, cartea germană, emigratul german. Și ori și unde s'au prezentat și-au făcut loc. Și cei de-acasă de-abia pot să producă cât li se cere din toate țările. Prin urmare această stăpânire economică o aveau germanii în destul. Și nu aceasta o caută prin războiul actual. Ci alta este

stăpânirea la care năzuiește Germania prin războiul, este stăpânirea *politică*, este conștiința și voința poporului german de a crea germanii noi, cu teritoriile care să fie politicește, iar nu numai economicește germane.

Și în fața acestei nouă forțe mereu în creștere și din ce în ce mai amenințătoare s'au coalizat întâi Franța cu Rusia și apoi s'a adăugat Anglia, care nu înțelege că poate să fie tulburată în stăpânirea mărilor și a continentelor. Nu numai pentru înlăturarea unui concurent din afaceri, *business*, poartă Anglia războiul, ci mai ales ca nu cumva altul să îndeplinească pe celelalte continente ale planetei noastre datoria de a civiliza, în altfel decât cel englezesc, ceiace pentru Englezi este *the burden of the white man*.

Anglia este insulară și universală, Germania devenind maritimă nu încetează de a fi continentală, euporeană și de aceea victoria germană înseamnă primejdia cea mai mare pentru statele europene, precum victoria Angliei înseamnă o stăpânire și mai întinsă și mai puternică asupra celorlalte continente. *Rule Britannia*, cârmuește Britania, se va căuta încă în mai multe colțuri ale pământului, însă nu pe continentul Europei, aici statele se vor desvoltă mai liber.

După un an iarăși se poate pune întrebarea: A cui va fi victoria mâine? Și acum, ca și la începutul războiului, fiecare își are răspunsul său. Datele materiale ar forma cel mai sigur sprijin pentru un răspuns mai valabil. Însă aceste date nu pot fi cunoscute decât de foarte puțini și nu se poate aprecia gradul de exactitate al cunoașterii acestora secrete.

Însă pe lângă aceste date materiale sunt și alte indicații de natură mai ideală și deci mai nesocotită de cei mai mulți. Sunt acele „imponderabili“, acele „energii morale“, cari pentru unul din cei mai mari istorici, cum a fost Ranke, formează taina cea mai intimă a istoriei omenirii.

Marile războaie s'au sfârșit, aproape totdeauna, prin victoria coalițiilor și nu prin victoria celui rămas singur împotriva întregii lumi.

Istoria Franței, sau a Prusiei este o linie curbă, sau mai curând o linie cu zigzaguri de glorie și înfrângeri, istoria Angliei este o linie mereu în creștere, care nu cunoaște înfrângeri. Și nu

sunt indicii până acum, pentru ce de astă dată Anglia ar sta în fața unei învingeri. Anglia a purtat mereu războaie și n'a provocat, n'a deslănțuit nici unul, însă războiul început l'a dus până la capăt, fără să socotească câți ani a ținut. Și războaiele Angliei toate au ținut mai mulți ani.

Atacul violent german n'a reușit la început și cu aceasta războiul s'a transformat în războiu de durată, în războiu de ani. Durata lungă a războiului se pare că nu este în favoarea Germanilor și tot astfel și *spațiul* imens pe care sunt obligați Germanii să-și poarte armatele, cu toate mijloacele de comunicație atât de perfecționate pe cari le au.

Aceste câteva date de natură istorică de caracter ideologic nu sunt hotărâtoare pentru a avea un răspuns precis la întrebarea pusă, însă pot contribui la o înțelegere mai adâncă și mai cuprinzătoare a problemei.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și acum, după un an, care este credința noastră? Se pare, că la începutul războiului oamenii politici pot avea opinii deosebite, însă poporul nostru se prezintă sigur, unitar cu credința neclintită într'un războiu al întregului nostru neam pentru care să aducem jertfe, cum nu am mai adus.

Părerii lăaturalnice erau și atunci, erau însă puține și de bună credință. După un an se pare că părerile stropite cu aur s'au înmulțit, și încrederea multora s'a micșorat, nesiguranța unora a crescut. Și totuși credința noastră este că acum, printre evenimentele istorice ce se petrec sub ochii noștri, răsună pasul lui Dumnezeu și pentru poporul nostru. Omul politic să stea la pândă, cuvântul lui Bismark, să tragă cu urechea, să se repeadă și să-i apuce poala mantalei.

Și aceasta să se îndeplinească la timp, căci numai așa putem fi cel mai puternic stat la gurile Dunării, cu cetatea Ardealului, altfel nu știu care poate să fie menirea istorică a celui mai numeros popor dela Dunărea de jos.

Em. Panaitescu

MORȚI, ROBI ȘI PRIBEGI

de General Crăiniceanu

Morți, robi și pribegi. Sub acest titlu, d. general Crăiniceanu publică în ziarul „Universul” un articol plin de înțelegere și de bunăvoință pentru Ardeleni de astăzi și pentru cauza lor.

Reproducem articolul în întregime, încredințați, că d-nul general nu se va supăra pe noi pentru această călcare a dreptului de proprietate.

Cu acest prilej ținem să-i mulțumim d-lui general, din toată inima, pentru generoasele cuvinte de mângâiere și îmbărbătare pe cari ni le trimite prin acest articol.

Eram în liceul „Sf. Sava” în 1869. Un grav conflict se întâmplase la frontiera între Români și Unguri. Conservatorii erau la putere, iar liberalii în opoziție. Fierbea poporul de necaz. Până și noi școlari băteam cu pumnii în bănci, trânteam capacele pupitelor și strigam: jos Ungurii, jos Conservatorii!

Eu las latina și greceasca și fac o piesă în versuri, politico-naționalistă, în care vorbea un bătrân transilvănean. Citisem deja istoria lui Horia, Cloșca, Avram Iancu și toate cărțile și lecțiunile lui Ilarion, Laurian, Maxim, Ionescu (Musca) și alții asupra istoriei Ardealului și Bucovinei. Ce profesori erau atunci și ce studenți? Care ar fi îndrăznit să se vândă? Ar fi fost mâncat cu dinții.

Vine vacanța mare. Plecam mai mulți la Pitești cu unii din localitate. Prezintăm piesa la teatru și se joacă într-o seară. Sala era plină de liberali. La fiecare strofă, tunete de aplauze și strigăte de: jos guvernul, jos Maghiarii! Deodată, poliția cu o ceată de gardiști de provincie, cu tesacele la șoldul drept, în loc de cel stâng, și cu cozoroacele la spate, inundază sala. Scaunele sboară, spectatorii sar pe ferestre. Eu, chemat pe scenă, scap pe sub scenă. Urmărit în casa conșcolarului meu Rădulescu, sar dela al doilea etaj într'un copac, și de acolo peste uluci, iar la miezul nopții, mă trăzesc cu administratorul *Armату* la Vie la *Florica*. A doua zi, agerul și energicul pândar al țarei, *Ion Brătianu* mă pune să-i citesc piesa.

Evenimentele de azi îmi amintesc ceea ce Marele patriot mi-a zis atunci.

În 1870, profesorul de limba română la școala militară din Iași, transilvăneanul *Paicu*, ne cere să-i facem fiecare în vacanță câte o compozițiune desvoltată. Eu îi fac despre Transilvania. Când i-o citii în clasă, sârmanul *Paicu* își ștergea lacrimile cu o mare batistă colorată, iar mie mi se bătea inima.

La 1873, eșind ofițer, am luat diligența și, în loc de grădina Rașca, am răsărit la Brașov, și de acolo la Făgăraș și la Sibiu.

Ce țară frumoasă, locuită de frații noștri! Mă opresc prin sate și admir gospodăria, curățenia și munca lor, dar plâng cu ei suferințele și chinurile lor sub jugul Maghiarilor.

La 1890, cer Ministerului de războiu și, împreună cu mai mulți ofițeri, fac studii munților, în trei ori, din Banat până în Bucovina. Aci, urmașii lui Ștefan cel Mare sunt mai înalți, pioși și mai frumoși. Limba lor e mai curată decât oriunde. Căcece n'am mai uitat niciodată din văile și plaiurile munților, este dorul tuturor și-al nostru de desrobire și unire.

Iată educațiunea națională ce au primit toți Românii, și ce ideal stă scris în mintea și sufletul lor. Doamne, ce educațiune primit'au cei dela „Moldova“ și dela consoartele ei?

Iată pentru ce, nimic pe lume nu va mai putea opri pe Români de a-și realiza visul lor milenar, astăzi când jumătate din ei sunt morți, robi și pribegi.

Deja 300 de mii din Ardeal și Ungaria sunt morți sau captivi în Rusia, iar alți 300 de mii pornesc treptat la moarte sau schilodire pentru gloria neamului... unguresc (Revista Tribuna). Inșă ei au credința născută în ei și noi, că drumul lor de sânge este drumul nostru, spre desrobirea neamurilor lor și unirea tuturor. Apoi, Ungurii îi pun în primele rânduri în foc, fiindcă sunt Români, frați cu noi. Noi dar, în parte, îi trimitem la moarte.

Cei rămași acasă, bătrâni, femei, copii, mor de foame, de munci, de chinuri și insulte ungurești. (Vezi cartea Tăslăuanu). Sunt *robi*, sârmanii, ca robii din trecut. *Robi* sunt și cei ce îngenuchiază și manifestează pentru Unguri, cari publică circulările ungurești pentru patria ungară (!!),—cari insultă pe Românii refugiați în țara noastră!! Mai bine și-ar arde foile și și-ar tăia mâinile!

În fine, Românii pribegi în țară sunt apostolii națiunii, cu aceeași credință și scop ca și cei ce luptă în Rusia. Ei sunt prinși între două focuri: ale unora dintre noi și ale pierduților din Ardeal! Rușine în România! Rușine în lumea întreagă pentru neamul românesc! Belgia plânge, dar strălucește pe pământ, iar Serbia s'a acoperit de glorie. Bulgaria, Grecia și Serbia au bătut pe turci și și-au trezit neamul. Noi? Noi ne vindem și ne batem între noi! Care e omul care ne poate mântui?

Eu dau un sfat pribegilor, până mai e timp. Individual, pot servi oriunde. Inșă, pentru serviciul cauzei sfinte, să se grupeze ori *singuri*, ori la „Liga culturală“, ori la „Acțiunea națională“: Ziarul „Ardealul“ sau altul să devină organul uncia sau alteia. Numai cu modul acesta, pribegii Românismului pot scăpa de acuzarea gravă, că fac politică internă, acuzare crezută de spiritele slabe sau interesate și care compromite cauza pentru care ei luptă cu jertfe și dureri.

Ei și-au părăsit căminele, familiile și tot ce au iubit pe pământ, cu credință în suflet că noi le vom da arme în mână și vor

putea lupta sub drapelul armatei românești contra celor ce i-au restignit. Dacă nu le dăm arme, să le dăm pace și crezare suferințelor și dorurilor lor. Iar voi, fruntași politici, dregători, gazetari și cărturari, nu uitați, că, cel puțin dela 1866 încoace, i-ați primit în casele voastre, i-ați încurajat și i-ați îndemnat, firește la lupta comună.

Acum țineți-vă cuvântul sau respectați-le mormântul.

IN AMINTIREA LUI GEORGE POPOVICI

La 12 Iulie s'au împlinit zece ani de când George Popovici și-a pus capăt vieții. Bucovina, și așa săracă în oameni drepti și conștiințe necorupte, a devenit și mai săracă; și nu atât prin pierderea lui G. Popovici, cât prin uitarea aruncată peste mormântul celui mai curat și idealist român din acea țară. L'a uitat, dar n'o învinuesc. O „provincie“ care n'a fost decât un teren de plasare a tot ce n'a încăput în alte părți, e în drept oare să aibă un *cult al oamenilor săi*? Al oamenilor săi naivi și soviniști? Dacă străbați țara dela un capăt la altul, nu întâlnești un singur monument, o singură statuie, o singură inscripție, care să te oprească, să-ți vorbească, să-ți arate urmele, umbra unui popor, despre care anahronismele istorice amintesc, că a trăit și este încă pe aceste meleaguri.

În această țară s'a născut G. Popovici în anul 1863, în orașul Cernăuți, unde tatăl său, Eusebie, era preot, astăzi profesor la facultatea de teologie.

A urmat aici școala primară și medie, dela 1882—1886 facultatea de drept. Deosebit de inteligent, cult, pasionat și visător, avea un singur ideal: deșteptarea Românilor din Bucovina la o viață națională conștientă, intensă.

În vederea acestui ideal a întreprins lupta de pe când era încă student. Persecuțiile guvernului austriac în contra studenților și intelectualilor, cari nu se plecau, nu l-au putut abate. În timpul lui și prin tr'ansul se mișcă cercurile largi de intelectuali și boieri români, o serie întreagă de instituții naționale, ca bănci și societăți de lectură, capătă viață și înflorește.

G. Popovici înființează *partidul politic fărănesc*, primul partid cu un program larg și curat național; în primăvara anului 1897 candidează în ocolul Câmpulung și, cu tot terorismul sistemului electoral de pe atunci, e ales deputat în parlamentul imperial din Viena, iar în anul următor, deputat în dieta Bucovinei. Era aproape să-și vadă idealul împlinit.

Concepția unui românism larg și ideal îi inspiră memorabila și curajoasa ovațiune rostită în delegațiunea austriacă din Pesta, în 1900, în care tânărul delegat cere cu energie „o tratare mai dreaptă a tuturor Românilor din Monarchie“.

Entuziasmul și propaganda românească susținută de partidul țărănesc, multele conflicte între autoritățile austriace și intelectualii și țărani români devenită o adevărată îngrijorare pentru guvern. Dar când inițiatorul și susținătorul acestei mișcări românești, își expusă pe față înaintea grofilor și baronilor, în delegațiunea din Pesta, toate sentimentele sale de român, și ceru „o tratare mai dreaptă a tuturor Românilor din Monarchie“, fu stigmatizat de irendentist; și cu aceasta i se subscrise sentința. Încă mai înainte, dar mai ales în 1900, fu atacat prin ziare și întruniri publice de români ai guvernului, la candidatura din acest an nu reușește, partidul țărănesc se disolvă, pe ruinele unui ideal sfărâmat se înalță corupția și venalitatea. Iar George Popovici trece în România.

Prea curând oboșit și părăsit de toți, se ocupă cu istoria dreptului român, pregătind o însemnată lucrare, care să-l îndreptățească la o catedră universitară. Dar datoriile contractate în urma alegerilor, desiluzia în oameni și timpuri, subminarea fără scrupule, care nu-i dădeau odihnă nici dincoace de frontieră au sdruncinat acest caracter ferm și — marele și idealistul George Popovici se prăbușește la 12 Iulie 1905.

În posesia Academiei Române se află o mulțime de lucrări juridice și literare ale lui, netipărite. Biblioteca *Minerva* a editat în 1908 poeziile sale postume, cu un cuprins sentimental și dulce. În țeara lui, în Bucovina, nu s'a aflat nime să întreprindă o colecție publică pentru un bust, cum s'au făcut multe pentru clădirea de internat, biserici și școli străine. Între învinșii vicții D-r George Popovici rămâne și învinsul morții. Pentru că în contra lui s'a rădicat un spirit distrugător de suflete și distrugător de neamuri, spiritul pajurilor astăzi în agonie.

N'a avut cine să-și amintească, n'a avut cine să vorbească despre el. Mulți dintre aceia cari ar fi avut de spus un cuvânt acum, la împlinirea a zece ani de când G. Popovici s'a stins, ca să nu vadă comerțul cu naționalismul, cu datoria, cu demnitatea și răspunderea unui popor, nu mai sunt, sau sunt unde nu înțeleg, nici eu, nici ei, ce-i chiamă. Dar pentru noi, cei puțini și păcătoși, cari am rămas, — până cândva, — în aceste strașnice vremi de bejenie cuvine-se amintirea lui, a omului deplin, drept și curat, a sufletului, care se știe jertfi, a exemplului, mai ales pentru aceste timpuri.

N. I. Russu

„HABSBURGII, UNGURII ȘI ROMÂNII“

Istoria luptelor politice din Ardeal s'a caracterizat multă vreme prin două teorii greșite: întâi prin ficțiunea solidarității de interese dintre români și unguri și al doilea prin dogma falsă a bunăvoinței dinastiei pentru români. Aceste două idei preconcepțute au dominat multă vreme gândirea noastră politică și au fost, dacă nu cauza adâncă și mică, dar de sigur un aliment puternic al lipsei de încordări politice serioase, de activitate intensivă și sistematică de întărire prin organizare și propagandă culturală, economică și politică.

De două sute de ani noi totdeauna am sperat într-o soluțiune apropiată a chestiunii noastre, fie prin intervenția împăratului în favoarea noastră, fie prin vre-un miraculos acces de mărinimie ungurească.

Câte decepții, câte înfrângeri și câte neglijențe nu se explică în trecutul nostru prin cele două teorii sau ficțiuni pe cari noi singuri ni le-am creat spre justificarea lipsei noastre de activitate politică stăruitoare!

Este drept că, în ultimul timp, românii din Ardeal au înțeles tot mai mult deșeriăciunea ideilor fundamentale din cari pleacă politica lor națională. În schimb, în România ele persistă să mai întunece judecățile multora chiar din cei mai buni patrioți.

Un P. P. Carp, un Titu Maiorescu și alții, pleacă și azi dela ideea absolut greșită că problema românească de peste munți va putea fi rezolvită prin bună învoială între români și unguri și dinastia Habsburg.

Această idee falsă, această dogmă de nenorocire și inacțiune națională e analizată în mod istoric într-o lucrare apărută acum câteva săptămâni. Ea se intitulează: «Habsburgii, Ungurii și Românii» de d-nii Ion Rusu Abrudeanu și Vasile Stoica.

Autorii au înțeles că nu o carte de erudițiune migăloasă e ceea ce se cere de împrejurările de acum, ci o lucrare de propagandă vie, caldă și ațăfătoare. Trebuia să se dărâme prin o expunere convingătoare și militantă concepția greșită a posibilității de conviețuire, de *modus vivendi* între români de-oparte și habsburgi și unguri de alta, demonstrând aceasta cu istoria în mână. Acest scop a fost atins pe deplin de cartea d-lor Rusu-Abrudeanu și V. Stoica. Cititorii din România vor culege convingerea că nu pacea și comunitatea de interese a legat în trecut pe români de stăpânitorii lor ci că, în lupta veșnică între habsburgi și unguri, românii au fost totdeauna cei sacrificați. Ori decâte ori o pace, se încheia între habsburgi și unguri în trecut, aproape totdeauna românii formau un obiect de compensațiune. (Curios că acest cuvânt nise aruncă azi iarăși ca o amenințare venită din Berlin. Capitala Germaniei s'a adaptat și ca mentalității din Wiena și Budapesta față de noi. Aviz lui Radu Roată care a plecat la Berlin ca să ne aducă autonomia

Transilvaniei!) Românii au format totdeauna mînea pe care și-o aruncau habsburgii și ungurii unii altora. Nicio dată nu i-au călăuzit sentimente de bunăvoință dezinteresată pentru noi și dacă în trecut a fost așa de sigur că în viitor solidaritatea dușmăniei habsburgomaghiare împotriva noastră, va crește odată cu puterea statului român.

Fără a intra în amănunte, cităm un pasaj care expune în mod concis interesul unguresc față de Ardeal: «Ungurii înțeleg foarte bine că stăpînirea lor pe acest fort al răsăritului (Ardealul) numai atunci va fi definitivă și astfel existența neamului unguresc, numai atunci va fi asigurată, când între Munții Apuseni și Munții Rodnei și ai Făgărașului va fi un singur neam stăpînitor; cel unguresc»...

Regretăm că lipsa de spațiu ne împiedică a cita și alte pasaje de acest fel. Nicio dată însă o carte de expunere a luptelor noastre de dincolo nu a fost mai necesară aici în România ca acum.

Această carte ne-au dat-o autorii. Ea va destrăma o iluzie și va revărsa multă lumină. În locul ideilor de împăcare și transacțione cu monarhia, în locul falșelor speranțe de dobîndă fără luptă, ea așează în mod implicit ideia de a ne face noi singuri drepte «prin noi înșine, ceeace azi însemnează»: prin război.

Cititorul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÂNTECE POPULARE DIN RĂSBOIU

*Neamț cu inimă de piatră,
Mă luași de lângă tată
Și mă duci în țări străine
Unde nu cunosc pe nime.
Azi e Miercuri, mâine-i Joi
Eu plec, maică, la războiu
Și până m'oi înturna
Multă vreme-i așteptă
Tot cu prânzul cald pe masă
Și cu apa rece 'n vase.
Maică, până oi veni
Prânzu 'n masă s'o răci,
Apa 'n vase so'n 'ncălzi,
Dorul fața ți-o cerni.
Gață, maică, cina bine
Și m'așteaptă și pe mine
Și de-i vedea că nu vin*

*Cu voi alături ca să cin,
Apoi pune cina 'n masă
Și cină cu cei de-acasă,
Că pe mine vina mare
Mă poartă peste hotare,
Sub steagu 'mpăratului
În peirea capului.*

*Frunză verde de alună
Trâmbița din nou ne sună
În Septembrie-al șaptelea
Să plecăm de pe-aicea.
Și m'or duce și pe mine
Să mă lupt prin țări streine.
Iar de-o fi să mor și eu
Răsplătească Dumnezeu
Jertfa mea neamului meu.*

TREI DOCUMENTE

Pentru cei cari afirmă că Românii ardeleni luptă din convingere pentru Austria și că nu se gândesc la o alipire de România, dăm și aceste trei documente, din cari se va vedea care-i spiritul public în Transilvania și cine sunt cei loiali față de neam și cine față de «patrie».

1) *Corpul profesoral dela liceul român din Brașov*, anunțând moartea membrului său *Dionisie Nistor*, pe câmpul de luptă zice, la sfârșit: „Este a doua jertfă de viață ce i s'a cerut acestui corp profesoral în cumplitul războiu, ce petrecem.

Dumnezeu cel mare, ce-l drepți și bun să primească și această jertfă, făcându-i parte eroului mort în floarea vieții, de odihna de veci. Iar din mormintele camarazilor săi fără număr căzuți pe câmpul de glorie, fă, Doamne, să răsară fericirea și înălțarea viitoare a mult cercatului neam, ai cărui fii au fost”.

2) *Episcopul Dr. Miron Cristea* din Caransebeș, scrie („Telegraful român” No. 63), următoarele cuvinte despre vol. VIII, al Cărții de aur a lui T. V. Păcățianu. „E o lucrare monumentală, care va fi mereu consultată în veacurile viitoare de nepoții, care vor căuta trecutul părinților și al strămoșilor. Vor sorbi din ea, ca dintr'un izvor curat, curaj și răbdare în luptele ce ne vor mai fi rezervate până la deplina mântuire națională a poporului român, mențiți să joace un mare rol, atât cultural cât și politic în Ostul Europei”.

3) *Telegramă Contelui Tisza*. „Când un nou dușman (italienii N. R.) s'au ridicat împotriva monarhiei, cu acea umilnță rugare mă întorc către Excelența ta, să primești asigurarea deplinei încrederi a Consistorului eparhial gr. or. român din Oradea mare față cu guvernul patriei, și să binevoiești a fi interpretul alipirei omagiale și a credinții nestrămutate a poporului român către Majestatea Sa gloriosul nostru împărat și rege apostolic. „Din ședința plenară a Consistorului eparhial gr. or. român din Oradea mare, ținută la 18/31 Maiu 1915.

Vasile Mangra

Vicar Episcopesc

MOARTEA UNUI REFUGIAT

— IOAN HARȘIA —

Vineri dimineața în 11 Iulie s'a stins în spitalul Colțea în cetate de 26 ani prietenul nostru de pribegie Ioan Harșia. Inmormântarea a avut loc Sâmbătă d. m. în cimitirul Sf. Vineri în asistența prietenilor săi refugiați. A mișcat până la lacrimi jalea celor două femei din satul lui, cari l-au petrecut plângând până la mormânt.

Ioan Harșia era un suflet ales, curat, care a căzut jertfă stăruinții lui neobosite în studiul muzicii. Născut din părinți săraci, țărani din Pincicul săsesc de pe Câmpie, — a străbătut un drum lung și greu, veșnic în luptă cu mizerii materiale, până să termine conservatorul de muzică din Lipsca.

Astăzi toamnă, împreună cu alți tovarăși de credință, s'a refugiat pe pământul României libere, — pentru a nu fi silit împotriva conștiinței sale de român, să facă războiul spre a întări pe împătorii neamului său.

Angajat în calitate de corector la „Monitorul Oficial“, — după câteva luni de lipsuri — cu un salariu de 120 franci, Harșia bucurat de o situație care-l pune la adăpost, mișcă zilnic și cu o stăruință de fier în domeniul artei căreia s'a dedicat.

A câștigat un premiu la concursul de compoziții dat din partea artistului Enescu. În urma lui a rămas diferite compoziții nepublicate, împreună cu o simfonie, terminată câteva zile înainte de a muri.

A fost un pătimaș iubitor al muzicii, căreia i-a jertfit sănătate și tinerețe. Avea o încredere oarbă în puterile lui, și din acest motiv a disprețuit orice griji materiale, pentru a putea ajunge pe culmea visată. Figura lui purta întipărite chinurile sufletești, care-l sbuciumau neconținut, în tendința ce o avea, de a crea o operă de muzică cu adevărat românească.

Ioan Harșia, a dus cu el în mormânt o bogată comoară de făgăduinți.

Soarta lui jalnică, e povestea intelectualilor ardeleni, cari cearcă să se ridice din stratul de jos al țărănimii, până la cea mai înaltă treaptă a culturii umane. Mulți dintre ei plătesc cu viață îndrăzneala de a fi luat sborul prea aproape de soare.

Orice pas spre progres se răscumpără cu jertfe.

Bietul Harșia a fost una din aceste jertfe în drumul progresului nostru.

Să-i fie odihna ușoară după o tinerețe de muncă chinuită.

PRESA ROMĂNEASCĂ DE PESTE MUNȚI ȘI NOI

Asistăm la un fenomen ciudat — în aparență. Vedem o dulce tovărășie între ziarele românești de peste munți și acele dintre ziarele din România, cari s'au pus în serviciul unor cause streine. Vedem cum ziarele românești de peste munți, sub presiunea unui regim de teroare, care profită de toate mijloacele pentru a intimida redactorii și a falsifica scrisul lor, publică articole în fățișă opoziție cu tot ce scriau *înainte* și ce simt și ce trebuie să simtă și acum.

Și vedem cum presa din Regat, cea vândută legațiilor germane reproduce aceste articole și caută să le exploateze în favorul stăpânilor lor, prezentându-le ca *sinceră și nesilită* a convingerilor și credințelor poporului românesc de peste munți.

Chiar și câteva dintre ziarele mai serioase, ale căror sentimente românești nu pot fi trase la îndoială, — în rândul întâi, „Viitorul” — au fost induse în eroare de unanimitatea presei de peste munți în a declina solidaritatea cu acțiunea refugiaților de aici și au crezut, un moment, că între sufletul acestor refugiați și sufletul celor rămași acasă începe să se deschidă o prăpastie și că noi, prin scrisul nostru, contribuim la adâncirea acestei prăpastii.

Pentru ceice nu cunosc în toate amănunțele lui regimul de teroare care stăpânește azi peste toată lumea românească de peste munți; pentru ceice nu știu că censura *negativă* dela început s'a prefăcut într'o censură *pozitivă* care nu împiedică numai manifestarea sentimentului obștesc românesc, ci dimpotrivă *impune* publicarea de articole contradictorii cu ceice a voit și crezut întotdeauna și voiește și crede și azi poporul românesc de peste munți, — pentru toți aceștia, ca să-și poată forma o idee clară despre situația reală de dincolo, ar trebui să fie de ajuns faptul că *presa românească de peste munți este lăudată pentru aceste articole numai de aceea presă din Regat care, condusă de streini sau condeie vândute, face pe față propagandă în favorul dușmanilor noștrii de ieri și azi.*

În tot ce a scris presa românească de peste munți, pentru a se disolidariza cu refugiații ardeleni din România, vorbește numai *censura ungurească* și nimic din ce s'a scris nu răsfrânge câtuși de puțin sufletul românesc, credințele românești de dincolo. Firește, uneori aceste accente de disolidarizare sunt prea stridente și prea silite. Dar aceasta este chestiune de temperament și... curaj individual, pe care azi îl pierzi dar mâine, după o noapte de sbuciumări

și coborîre în tine, îl regăsești. Dovadă este comunicatul comitetului de redacție al organului național «*Românul*» dela Arad, publicat înainte cu câteva zile, *comunicat pe care nici unul dintre ziarele vândute streinilor nu l-a reprodus în întregime*, pentru că desminția tot ce au scris aceste ziare despre presa românească de peste munți.

«Deviza noastră—zice acest comunicat—este să căutăm și să găsim armonia între marile idealuri ale întreg neamului românesc și între datoria față de patrie și tron. Conduita noastră este, așa dară, pe de o parte a fi sentinelele programului nostru național, iar pe de altă parte înțelepti sfetnici ai neamului românesc în cataclismele teribile cari se desfășoară prin acest groaznic războiu. *Atitudinea noastră este impusă la un ordin mai înalt și dacă cu toate aceste în unele pasagii din articole noastre s'a strecurat chiar și umbra personalităților, regretăm din adâncul inimii noastre, dar totodată spre orientarea tuturor declarăm că nu ne vom mai dimitte în polemici ziaristice cu frații de dincolo și vom climina din coloanele noastre toate elementele potrivite a stârni ura între frați, bănuieli și neînțelegeri, având noi totdeauna în vedere exclusiv numai marile interese ale neamului românesc...*»

Dar pentru oscilarea aceasta între curaj și supunere oarbă censurei ungurești să nu-i învinuim numai pe cei de peste munți. Să recunoaștem și vina, *marea vină*, a societății românești din Regat care tolerează ca în mijlocul ei să existe o mulțime de ziare scrise *românește*, dar puse în serviciul dușmanilor poporului românesc și trimise în sute de mii de exemplare Românilor de peste munți. Când aceasta — și numai aceasta! — este lectura ce-o primesc Români de peste munți dela frații lor din Regatul liber al României, spre care se îndreptează toate privirile, toate sufletele românești în așteptarea unei alte solii,—să nu se sălăsluiască și în sufletele lor chinuite de un an de zile germenii îndoielii și ai șovăirii?

Să se închidă numai granițele pentru acești soli nepoftiți; să se închidă numai granițele pentru toți solii nepoftiți cari, conștient sau inconștient, lucrează pentru interesele *altora*—și se vor schimba multe, multe și dincolo, peste munți.

Să pornească numai un alt semn din București, să răsune odată goarna mult așteptată, și Ardealul întreg are să tresară. Intreg Ardealul românesc de copii, femei și moșnegi.

Căci atât a mai rămas dincolo!

CRONICA

Din reviste și ziare

Prima carte românească tipărită în Bazargic, e volumul de versuri intitulat „Momente” și datorit învățătorului Iacobeanu din Hoșcaden, (Editura librăriei „Bazarul universal”, 80 pg. 75 bani), care iscălește cu pseudonimul Azor.

Sunt reminiscente, adesea bine prinse, din St. O. Iosif.

„*Acțiunea României* în versuri, de Ioan D. Grigoraș, preot, Călinești-Botoșani, Tip. „Reînvierea”, Segal & Marcu, 1915, 12 pg. 30 bani). Cuprinde poeziile intitulate: „Plânsul Transilvaniei, România mare, Hora desrobirei, Desrobitul și Pentru țară”. — Mult sentiment patriotic și multă bunăvoință, încă...

Latinitatea strigă din tranșee.— „*Veniți, veniți!... Căci adevăr fie vouă: Ori vă mutați hotarul mai departe, ori veți muri cu timpul frânt în două!*”

Astfel strigă „Gentul Iafinătății”, către Români, într-o poezie a d-lui Octavian Goga, spusă de marele *De Max*, la festivalul dela Grenele române, ținut în seara de 11 Iulie a. e.

Acolo 'n hora vijeliei crunte,

E clocolul visării voastre sfinte!

Veniți Români! Porniți-vă spre munte,

Varată drumul, morții din mormînte.

Glasul vitejiei.—Sub acest titlu d. P. Locusteanu a strâns la oală într'un volum de 190 pg. (Tip. Profesională, București, 2 lei), un mănunchiu de poezii eroice. Poeziile sunt grupate în patru cicluri: Lauda strămoșilor, Renașterea românismului, Neatârănarea și regalitatea și România mare. Poezii din cari s'a făcut culegerea sunt: C. Negruzzi, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, V. Alexandri, M. Eminescu, I. Nenițescu, G. Coșbuc, M. D. Rădulescu, G. Asachi, I. Văcărescu, V. Cărlova, A. Mureșianu, O. Goga, St. O. Iosif, Elena Văcărescu, P. Cerna, C. Pavelescu, V. Eftimiu, I. U. Sorieu, Z. Bârsan, G. Tutoveanu, A. Toma, N. Vulovici, V. Militaru și P. Locusteanu.

„*Copiii Murășului*”, e titlul unui volumaș de versuri, datorit d-lui Constantin Niculescu-Novaci, (București, Tip. Cultura, 1915, 40 pg. 1 Leu). Conține poeziile cu titlul: *Copiii Murășului, Plânsul Oltului, Rândunelelor, Doina, De ce plângi? Strigătul Ardealului poporului român, În cetatea doinelor, Pe vremuri, Aceeași soartă, Haiducul și fleum e ceasul sfânt.*

D-l Niculescu-Motoci nu e un versificator sterp, cum sunt mulți. În versuri a depus destulă sinceritate, din care cauză ele ni plac adeseori, iată d. e. cum se adresează d-și „Rândunelelor”:

Nu coboriți pe plaiurile noastre,

Voi oaspeți dragi, sărmane penegrine.

Nu coboriți pe plaiurile noastre,

Pluțiți, pluțiți, în largurile-albastre

În pacea înălțimilor senine.

Prin codrii noștri verzi și pe văcele

S'a abătut năprasnica furtună. —

Din codrii noștri verzi peste văcele

Curg lacrimile fervini de dor și jale

Și 'n râuri sângerate se adună.

Nu mai se-aud azi chiotele horii,
Nu mai răspunde 'n fund de văi cavatul.
Nu mai se-aud azi chiotele horii!...
Pământul urii ni-a răpit feciorii
Și ni-a rămas pustiu, pustiu Ardealul!

„*Basme din Transilvania*“.— De Friedrich Müller, traduse de Elena Dr. Densușianu (Biblioteca Minervei, No. 165).

De fapt nu sunt basme, ci sunt tradiții și legende relative la diferite localități săsești din Ardeal. Pentru noi ele ar putea avea un interes istoric și folcloristic, dacă ar fi traduse după vre-un criteriu mai științific. Așa cum sunt redate în românește, n'au nici o valoare, mai ales că multe nume de localități sunt stălcite. (D. e. Saechsis, Renn, Lanerâm, lângă Cohalua (13), Lanerâm lângă Talmaș (14), Goe-doelac (27), Caisderburg (28), Iaștar (46), Ștefan Baeshai, Cașovea etc.

Am fi preferit o chestie de tradiții românești din Transilvania.

Analiza unei cărți de școală.—Asupra literaturii didactice, atât de bogate din România se scrie foarte puțin. Lipsa unei critici a acestui foarte important ram al literaturii, e o mare lacună în viața noastră culturală și școlară. Făcând această constatare, trebuie să anunțăm cu bucurie broșura d-lui Em. Panaitescu: *Istoria antică în învățământul nostru*, (București, Tip. Profesională, 14 pg. fără indicație de preț), în care se face o destul de minuțioasă analiză a cărții de istorie antică a d-lui D. D. Pătrășcanu, considerată de mulți oameni de școală ca cel mai bun manual de istorie. D. Panaitescu arată multele greșeli ale cărții și-i cere autorului o altă carte, bună în locul acesteia.

O rectificare.— În No. 16 al revistei noastre am relevat că ziarul naționalist din Ploiești *România viitoare* greșește când îi face onoarea lui Arsene Vlaicu, cunoscutul instrument al contelui Tisza de-a-l numi „frate“. D. Dumitru Munteanu-Râmnic ne roagă să rectificăm că inul D-sale nu a avut intenția de a reabilita prin acest cuvânt pe un om compromis ca Vlaicu și că notița D-sale a fost redactată tocmai cu intenția de-a înjiera manoperile acestui trădător. Luăm cu plăcere act de această comunicare și adăugăm că a fost departe de noi intenția de bănui curătenia credințelor naționale ale unuia din puținele bune ziare de provincie din România a cărui lectură e o statornică școală de cultură și de simțire națională.

„*Universul*“ și *Ardealul*.— Ziarul „Universul“ observă într-o notă că este „absolut inexact faptul că *Universul* trece azi și în Ardeal. Nici o singură foaie din ziar nu pătrunde în Austro-Ungaria.

În forma aceasta, afirmația „*Universului*“ esta absolut inexactă. Noi n'am afirmat că ziarele nemțose trec frontiera expediate prin administrația ziarelor în discuție, ci am afirmat numai că aceste ziare nemțose sunt răspândite dincolo de Unguri, în sute de mii de exemplare. Agenții nemți cumpără acei mii de exemplare din aceste ziare, iar distribuția lor peste munți se face din Brașov, prin poșta ungurească.

Astfel, ca să cităm o pildă, numărul dela 27 lunie al „Universului“ (în care a apărut articolul generalului Mustățâ) într'un singur centru românesc din Ardeal a fost răspândit în peste 200 de exemplare.

Încheiăm și acum: „Lingurii știu mai bine care ziar servește interesele LOR“.

Politice.

In memoria unui ofițer român.—Înainte cu patru ani, la Chiși-neu, în județul Aradului, se da o luptă electorală îndârjită între conducătorul generației tinere d-l Octavian Goga, candidatul partidului na-

țional român, și baronul *Wenckheim*, candidatul guvernului — pentru mandatul de deputat al circumscripției *Chișineu*. Doturile românești erau cu vreo 50—60 mai mult decât voturile streine și autoritățile ungurești luaseră toate măsurile ca alegătorii români să fie opriți de-a intra în *Chișineu*, unde să făcea alegerea, după ce nu putuseră fi nici terorizați, nici mituiți de-a trece în tabăra dușmană.

În noaptea înainte de alegeri, un ofițer român din armata austriacă, care avea paza barierei, vine la d-l *Goga* și-i spune:

„Domnule *Goga*, dacă ai de trecut alegători, trece-i acum, până nu vine schimbul. Avem ordin să nu-i lăsăm să treacă, dar sunt și eu Român!”

A doua zi, în cursul alegerii, un sergent de jandarmi se năpustește asupra alegătorilor d-lui *Goga*, insultându-i și căutând să provoace dizordine, ea să-i poată risipi. Ofițerul român intervine energic și, cum sergentul stăruie în insulte, își scoate sabia și-l lovește cu toată tăria. „Ehei, că nu mai vine vremea să-mi scot sabia și să comand feciorilor mei: *Acolo-i dușmanul!*” zice apoi d-lui *Goga*.

Heest ofițer român azi nu mai trăiește. A murit, înaintat la gradul de căpitan, înainte cu câteva săptămâni, într'un spital din *Lemberg*, — fără să-și fi văzut visul cu ochii.

Dormi în pace, prietene *Ion Goga!*

De la Hon Ason Stewart Chamberlain. — Citire: „Și pe lângă asta Franța de astăzi se poate numi, fără exagerare țara fără geniu („Genielose“ Land), mai ales geniuul poetic este acolo o imposibilitate; dimpotrivă *Germania este patria geniuului* (die Heimat des Genies): aici geniuul este în toate stările latente, înfloarește în taină și răsare iel și colu cu violență la lumină. Poate că până acum nu s'a observat în de-ajuns că un așa numit „geniu“ numai acolo e posibil unde, *este genialitate în aer*“. Și această desigur nu este decât în Germania. (Citat din *neue Kriegaufsätze* p. 14).

Cititorii acestui pasaj sunt rugați să aștepte că autorul se plimbă încă în plină libertate pe străzile din *Bayreuth*.

Cel mai mare succes al diplomatiei României. — Niciodată nu s'a vorbit despre România în presa universală într'un ton mai unitar ca acum. Nu există nici un glas discordant. Diplomații noștri pot fi satisfăcuți. În toate limbile și în toate țările ziarele au zilnic despre țara noastră articole prime, vii, violente, amenințătoare, batjocoritoare. Germanii are amenințării, Francezii batjocora și disprețul, Rușii desconsiderarea, Italianii, revolta împotriva celor pe cari îi așteptau să le fie aliați.

În presa noastră niciun răspuns demn și fără șovăeli și scuze, căci nimeni nu știe ce și cum să răspundă, neștiind nimeni unde suntem și ce vom face. Pentru acest rezultat diplomatie nici o mirare și nici o revoltă nu poate să-și aștepte loc. Cei mai mulți Diplomați ai României de mult nu mai reprezintă interesele țării noastre în țările în cari au fost trimiși, ci sunt apărătorii intereselor, simpatizii, căsătoriilor și prietenii imperiale sau regale a țării în cari au fost lăsați să cheltuiască banii statului nostru vieaja lor întreagă.

Toată lumea d. p., îl știe pe d. *Beldiman* că de atâția ani este numai agentul germanismului pentru România și nimeni nu s'a atins niciodată de el. Un măfuroiu care să curețe grajdurile putrede, ignorante, și inconștiente ale diplomației noastre n'a avut nimeni curajul să-l învârtăască. Și de aici succesele zilnice.

CASĂ FONDATĂ ÎN 1866

FURNIZORUL CURȚEI REGALE

EXPLOATĂRI PROPRII de PĂDURI de STEJAR și BRAD

MARE DEPOZIT DE CHERESTEA ȘI FIERARIE

ȘI PRIMA FABRICĂ ROMANEASCĂ PENTRU
INDUSTRIA LEMNULUI

GHEORGHE BARBULESCU
(PLOEȘTI)

CENTRALA:

CALEA CAMPINEI No. 64

FABRICA:

CALEA OILOR No. 114-118

FILIALA: VIA STELA, VALCA-CĂLUGĂREASCĂ

Raton special pentru Mobile și Tâmpiărie în orice stil și de comandă

PARCHETE SPECIALE DE STEJAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gh. Ionescu & S. Rădulescu

Fost VASILE GHEORGHIU & C-nie

PLOEȘTI

MAGAZIN DE FIERARIE

FABRICA DE TABACARIE

și

EXPLOATĂRI DE PĂDURI

LEMNE DE FOC ȘI DE CONSTRUCȚIE

COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Sever Bocu, Dr. C. Bucșan, D. N. Ciotori, Iuliu Enescu, Aurel Esca, I. Al-George, Ion Moța, Em. Panaitescu, Gh. Popp, Virgil Al. Popescu, N. I. Rusu, Iosif Schiöpul, Dr. O. Ghibu, Gh. Stoica, I. U. Soricu, Oct. C. Tăslăuanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Toate cererile de abonament, schimbările de adrese, reclamații asupra numerilor neprimite, plata abonamentelor se vor face la Administrația revistei: Craiova, Tipografia „Ramuri“, Str. Liceului No. 5.

ABONAMENTUL:

1 an — 10 lei

|

6 luni — 5 lei